

ПРА РЫА-ДЭ-ШАБАНЭЙРА, ЛОШ-АНДЖЭЛЕС І БЯРЭЗІНБУРГ...

Жаргонная лексіка ў маўленні студэнтаў

Фактычны матэрыял, сабраны шляхам анкетавання беларускамоўнага студэнцтва, дазваляе вылучыць групы найбольш распаўсюджаных паводле часцінамоўнай прыналежнасці жаргонных слоў у маўленні студэнтаў. Паводле лексіка-граматычнага складу гэта:

1. назоўнікі: *абця'жкі* – ‘легінсы’, *бабло'*, *бабо'сы*, *зе'лень*, *лавандо'с*, *лавэ'*, *ма'ні* – ‘грошы’, *піро'жка* – ‘пірожнае’, *саба'ка*, *электро'н* – ‘электрычка’, *сі'шка* – ‘цыгарэта’, *це'ньцель* – ‘тэлевізар’, *кіт* – ‘мабільны тэлефон кітайскага паходжання’, *бана'н* – ‘навушнік’, *шпо'ра* – ‘шпаргалка’, *дыска'ч* – ‘дыскатэка’, *ма'мка* – ‘мацярынская плата’, *балва'нка*, *кружэ'лка* – ‘чысты дыск’ і інш.;

2. дзеясловы: *ха'ваць* – ‘есці’, *назюзю'кацца* – ‘напіцца’, *зарэ'гіцца* – ‘зарэгістравацца на сайце’, *лама'цца* – ‘доўга не згаджацца’, *маладзі'цца* – ‘цалавацца’, *пераціра'ць* – ‘абмяркоўваць’, *сцяба'цца* – ‘смяцца з каго-небудзь’, *каўба'сіцца* – ‘адпачываць’, *разрулі'ць* – ‘вырашыць праблему’, *стукнуцца* – ‘сустрэцца’, *ха'кнуць* – ‘узламаць сайт’) і інш.;

3. прыметнікі і прыслоўі (прадстаўлены ў маўленні студэнтаў у невялікай колькасці): *ума'тавы* – ‘вельмі дрэнны’, *ржа'чны* – ‘вельмі смешны’, *кісло'тны* – ‘вельмі яркі, кідкі’, *клёва* – ‘цудоўна’, *паралельна* – ‘усё роўна’, *галі'ма* – ‘дрэнна’, *бы'ра* – ‘хутка’ і інш.;

Акрамя таго, вылучаюцца жаргонныя ўстойлівыя словазлучэнні і выразы: *няма' баз'ару* – ‘сітуацыя вырашана’, *быць не ў курса'х* – ‘не ведаць’, *шавялі'ць паршні'мі* – ‘ісці хутчэй’, *гуля'ць у саранчу'* – ‘есці без перапынку’, *усё да фе'ні* – ‘напляваць’, *закіда'ць бусла'* – ‘заляцацца’, *кла'вішы тапта'ць* – ‘працаваць з клавіятурай’, *заляпі'ць ду'ла* – ‘запоўкнуць’ і інш.

Сабраны матэрыял сведчыць, што ў працэнтных адносінах назоўнікаў – 56%, дзеясловаў – 29,5%, устойлівых выказаў і словазлучэнняў – 9 %, прыслоўяў і прыметнікаў – 5,5%.

У маладзёжным жаргоне выразна выдзяляюцца некалькі тэматычных груп: назвы чалавека; назвы органаў чалавека; назвы адзення; назвы прадметаў і паняццяў, звязаных з працэсам навучання; назвы аб'ектаў грамадскага харчавання; найменні камп'ютара, яго частак і праграмнага забеспячэння і інш. [1, с. 187 – 188]. Акрамя асноўных тэматычных груп можна вылучыць такія групы, як найменні будынкаў, плошчаў, вуліц, мікрараёнаў і назвы, звязаныя са сферай вольнага часу.

Моўны матэрыял, сабраны ў выніку анкетавання, дазваляе вылучыць наступныя найбольш распаўсюджаныя тэматычныя групы жаргоннай лексікі студэнтаў: 1/ назвы асобы (5 ЛСГ); 2/ назвы неадушаўлёных прадметаў (7 ЛСГ); 3/ назвы будынкаў, вуліц, плошчаў, мікрараёнаў і інш. у г. Мінску, гарадоў Беларусі; 4/ назвы дзеянняў і працэсаў; 5/ назвы якасцяў, прымет; 6/ найменні камп'ютара, яго частак і праграмнага забеспячэння (7 ЛСГ).

Сярод **назваў асобы** вылучаюцца:

назвы дзяўчат і хлопцаў: *ба'ба*, *ба'рышня*, *бэ'йбі*, *герла'*, *дзява'ха*, *дзе'ўка*, *зо'рка*, *краля*, *красо'тка*, *ля'ля*, *мада'ма*, *малы'ха*, *матро'ха*, *мо'рква*, *фікса'*,

фі'фа, чуві'ха, чы'ка, чыкса' – ‘дзяўчына’; *шма'ра* – ‘дзяўчына лёгкіх паводзін’; *ма'ча* – ‘прыгожы сэксуальны хлопец’; *ке'нт, мажсо'р, мэ'н, пе'рац, по'цык, ффра'ер, чува'к* – ‘рэальны” хлопец’;

найменні асобы паводле роднасці і сваяцтва: *баця'ня, па* – ‘бацька’; *ба* – бабуля; *брата'н, браце'льнік, братэ'ла, брату'ха* – ‘брат’; *ма'тушка, маф'ам, му'ся, му'тар, ма* – ‘маці’; *інве'стары, мазафа'зары, про'дкі, пэ'ранты, радакі', стары'я, шнуркі'* – ‘бацькі’; *сястру'ха* – ‘сястра’, *мала'я* – ‘малодшая сястра’;

найменні асобы паводле маральных якасцяў: *а'лік, алкана'ўт* – ‘чалавек, які злоўжывае спіртнымі напоймі’; *геста'навец, стука'ч, шасце'рка, шо'ха* – ‘чалавек, які робіць даносы на сваіх’; *жмо'ціна* – ‘схвапны чалавек’; *жу'к* – ‘чалавек з дзівацтвамі’; *кідо'к* – ‘чалавек, які не выконвае свае абяцанні’; *рады'ска* – ‘дрэнны чалавек’; *трап'ло* – ‘чалавек, які шмат і часта гаворыць няпраўду, хлусіць’; *то'рмаз* – ‘чалавек, які доўга думае’;

найменні асобы паводле пэўных знешніх прыкмет: *вярзі'ла, качо'к, ша'йба* – ‘знешне моцны чалавек’; *гліст* – ‘худы чалавек’; *губаліп* – ‘чалавек з вялікімі і тоўстымі губамі’; *жыра'ф, шпа'ла* – ‘высокі чалавек’; *жыртрэ'ст, калабо'к, са'ла, сло'н* – ‘тоўсты чалавек’; *набо'р касі'е і ме'тр ску'ры, супавы' набо'р* – ‘вельмі худы чалавек’; *патла'ты* – ‘з доўгімі валасамі’;

найменні асобы паводле прафесіі, роду заняткаў: *бамбі'ла* – ‘таксіст’; *вадзі'ла* – ‘вадзіцель’; *вучыце'лька* – ‘настаўніца’; *журналю'га* – ‘журналіст’; *каме'нда* – ‘камендант студэнцкага інтэрнату’; *канто'ра* – ‘кантралёр у грамадскім транспарце’; *ме'нт* – ‘мільцыянер’; *праграмёр* – ‘праграміст’; *філало'жка, філало'х* – ‘філолаг’ і інш.

Другая група – **назвы неадпашулёных прадметаў** – мае наступныя падгрупы :

назвы частак цела чалавека: *башка', бу'бен, кумпал, рэ'па* – ‘галава’; *буфера', до'йкі, ды'ні, сісяно'ры* – ‘грудзі’; *гры'ва, ку'длы, па'тлы, ха'ір* – ‘валасы’; *зе'нькі, о'птыка, фа'ры* – ‘вочы’; *зя'па, свісто'к, хлебэрэ'зка, шмані'лаўка* – ‘рот’; *калю'гі, капыты', ла'сты* – ‘ногі’; *лаба'ціна* – ‘лоб’; *лака'тары* – ‘вушы’; *ле'йка* – ‘горла’; *мамо'н, пу'за* – ‘жывот’; *насапы'рка, ню'хаўка, рубі'льнік, вно'бель* – ‘доўгі, вялікі нос’; *ры'ла, табло', фэ'йс, ха'ра* – ‘твар чалавека’;

назвы абутку і адзення: *гаўнато'ны, чо'баты* – ‘стары абутак’; *ду'цікі* – ‘цёплыя зімовыя боты’; *красачы', кро'сы* – ‘красоўкі’; *лы'жы* – ‘абутак вялікага памеру’; *растатту'флі* – ‘зношаны абутак’; *туфельма'ны* – ‘прыгожыя туфлі’; *кале'сы, самахо'ды, шу'зы* – ‘абутак’; *абця'жкі* – ‘легінсы’; *вяро'вачкі, стрынгачы'* – ‘стрынгі’; *джы'ны* – ‘джынсы’; *лапсярда'к, піжма'к, с'ю'т* – ‘пінжак’; *скафа'ндар* – ‘цёплы світар’; *трэ'нікі* – ‘спартыўныя штаны’; *труселя'* – ‘трусы’, *сыркі'* – ‘шкарпэткі’; *шмо'ткі* – ‘адзенне’;

назвы ежы і пітва: *бухло'* – ‘спіртныя напоі’; *бу'цік* – ‘бутэрброд’; *жра'чка, ха'ўчык* – ‘ежа’; *жу'йка* – ‘жвачка’; *мака'рыкі* – ‘макароны’; *мо'рж* – ‘марожанае’; *піро'жка* – ‘пірожнае’; *шаўрмя'ў* – ‘шаўрма’; *бе'лая, вадзя'ра* – ‘водка’; *бы'рла, чарні'ла, ча'рлі* – ‘таннае віно нізкай якасці’; *ві'скар* – ‘віскі’; *джы'н з То'лікам* – ‘джын-тонік’; *паміра'лка* – ‘мінеральная вада’; *піва'лда, піва'с* – ‘піва’; *пярша'к, самжанэ', сіву'ха, сэ'м, гэдээ'раўка* – ‘самагонка’

(апошняе ад *ганю, дрыжу і радуюся*); *шампа'нь, шампу'сік* – ‘шампанскае’;

назвы грашовых адзінак: *бабло', бабо'сы, зе'лень, лавандо'с, лавэ', ма'ні* – ‘грошы’; *ба'ксы, гры'ны, зе'лень, капу'ста, касары', ту'грыкі* – ‘даляры’; *лімо'н* – ‘мільён’;

назвы транспартных сродкаў: *бу'сік, мі'крык* – ‘мікрааўтобус’; *быдлаво'зка* – ‘маршрутнае таксі’; *бэ'ха* – ‘аўтамабіль маркі “БМВ”’; *бяспла'тнае таксі'* – ‘міліцэйскі аўтамабіль’; *жы'га* – ‘аўтамабіль маркі “Жыгулі”’; *зэ'пар* – ‘аўтамабіль маркі “Запарожац”’; *ля'сік* – ‘веласіпед’; *мо'цык* – ‘матацыкл’; *піхада'ўка* – ‘аўтобус № 100’; *пы'жык* – ‘аўтамабіль маркі “Пежо”’; *“Та'я”* – ‘аўтамабіль маркі “Таёта”’; *рага'ты, тра'лік, тро'ль* – ‘тралейбус’; *та'кса, таксамато'р* – ‘таксі’; *тра'м* – ‘трамвай’; *шы'зік* – ‘аўтобус № 69’; *саба'ка, электро'н* – ‘электрычка’;

назвы прадметаў быту: *мабі'ла, со'тавік* – ‘мабільны тэлефон’; *мацюга'льнік* – ‘радыё’; *сціра'лка* – ‘пральная машына’; *цэ'лік, я'шчык* – ‘тэлевізар’;

найменні, звязаныя з вучэбным працэсам: *абіту'ра* – ‘абітурыент’; *бо'мба* – ‘загадка напісаны адказ на экзаменацыйнае пытанне’; *што'ра* – ‘шпаргалка’; *галё'рка, камчатка* – ‘студэнты, якія сядзяць на апошніх радах у аўдыторыі’; *двая'к* – ‘два балы’; *траяба'н* – ‘тры балы’; *дзяс'тэгі, дзяс'тэ'н* – ‘дзясць балаў’; *жур'ка* – ‘асновы журналістыкі’; *курс'а'ч* – ‘курсовая работа’; *ла'ба* – лабараторная праца; *пен'сія* – ‘стыпендыя’; *пз* – ‘практычныя заняткі’; *правяра'лка* – ‘намеснік дэкана па навуковай працы’; *студа'к* – ‘студэнцкі білет’; *уніве'р* – ‘універсітэт’; *чыта'льня* – ‘чытальня залы’;

Трэцяя група – **найменні будынкаў, плошчаў, вуліц, мікрараёнаў і інш. у г. Мінску, некаторых гарадоў Беларусі** – вылучаецца сваёй арыгінальнасцю, непаўторнасцю, можна сказаць, “тутэйшасцю”. Прывядзём шматлікія прыклады: *Акадэ'мка* – такую назву маюць адразу тры аб'екты: Акадэмічная бібліятэка, станцыя метро “Акадэмія навук” і крама “Акадэмкніга”; *Аслі'ныя Ву'шы* – два высокія аднолькавыя будынкi на рагу вуліц Сурганава і Акадэмічнай, адзін з якіх належыць Акадэміі навук, другі – факультэту міжнародных стасункаў БДУ; *Ангара'* – раён вул. Ангарскай; *Валада'рка* – турма на вул. Валадарскага; *до'лар* – \$-падобны жылы дом № 15 па вул. Кульман паблізу Камароўскага рынку і дом № 16 па вул. Магілёўскай; *Жда'нікі, Жданы'* – кірмаш “Ждановічы”; *Зялё'нка* – мікрараён Зялёны Луг; *Казлабро'дская* – так называюцца вуліцы Казлова і Даўгабродская (адна з’яўляецца лагічным працягам другой); *Камаро'ўка* – Камароўскі кірмаш; *Камса'* – Камсамольскае возера; *Капе'йка* – Міхайлаўскі сквер; *кі'шка* – гастронам “Цэнтральны”; *кукуру'зы, кукуру'знікі* – некалькі дамоў на вул. Веры Харужай, якія нагадваюць кукурузныя пачаткі; *Кулё'к* – Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтва; *Лош-А'нджэлес* – мікрараён Лошыца; *Малі'на, Мані'лаўка* – мікрараён Малінаўка; *Масюкі'* – мікрараён Масюкоўшчына; *Му'хля* – сквер на вул. Волаха; *Нацыяна'лка* – Нацыянальная бібліятэка Беларусі; *Падко'ва* – дом на вул. Каліноўскага, 48, які мае форму падковы; *Прылу'кі* – скурны венералагічны дыспансер па вул. Прылукскай; *Прэзідэ'нцыя* – будынак Адміністрацыі Прэзідэнта; *Пу'шка, Пушкары'* – раён станцыі метро

Пушкінская; *Ро'зачка* – перакрыжаванне вуліц Розы Люксембург і Карла Лібкнехта; *Рыа-дэ-Шабанэ'йра* – мікрараён Шабаны; *Саркафа'г* – Палац Рэспублікі; *Серабро'нкс*, *Се'рбія* – мікрараён Серабранка; *Ску'нсаўшчына* – мікрараён Кунцаўшчына; *Со'фачка* – завулак Соф'і Кавалеўскай; *Сухары'* – мікрараён Сухарава; *Тро'йка* – Траецкае прадмесце; *Чо'рныя Ска'лы* – назва “Тэатральнай кавярні”, што на вул. М. Багдановіча ля Сувораўскага вучылішча (існуе легенда, што калісьці даўно навучэнцы-сувораўцы ў чорнай форме ўтварылі грандыёзную бойку ў кавярні і зрабілі “кучу малу”, ды такую, што знешне яна нагадвала чорныя скалы); *стаметро'ўка* – частка праспекта Незалежнасці ад Беларускага дзяржаўнага цырка да плошчы Перамогі); *Чыка'га* – мікрараён Чыжоўка; *Чэ'люсці* – парк Чалюскінцаў; *Чэ'рвенка* – Чэрвеньскі кірмаш; *Ша'йба* – West World Club; *Шко'лка* – Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка; *Ша'рыкі* – раён каля шарыкападшыпнікавага завода; *Бярэзінбург* – г. Бяроза; *Капыльгаген* – г. Капыль (Копыль) і інш.

Чацвёртая група прадстаўлена жарганізмамі, якія абазначаюць **назвы дзеянняў і працэсаў**:

абза'ц – ‘канец чаго-н., шакіруючае завяршэнне чаго-н.’; *каўба'сіцца* – ‘адпачываць’; *ксерану'ць* – ‘адксеракапіраваць’; *куме'каць* – ‘разумець тое, пра што вядзецца гаворка’; *лама'цца* – ‘доўга не згадкацца’; *ля'снуцца* – ‘паваліцца (пра рух), не здзейсніцца (пра планы, надзеі)’; *маладзі'цца* – ‘цалавацца’; *пераціра'ць* – ‘абмяркоўваць’; *разве'сці* – ‘падмануць’; *разрулі'ць* – ‘вырашыць праблему’; *рубі'цца* – ‘гуляць у камп'ютарныя гульні’; *сачкава'ць* – ‘прагульваць заняткі’; *ската'ць* – ‘спісаць’; *скірдава'ць* – ‘набіраць пэўную суму грошай’; *спайма'цца* – ‘сустрэцца’; *трэ'скаць* – ‘шмат есці’; *тупі'ць* – ‘доўга думаць’; *утрэ'скацца*, *уцюр'ыцца* – ‘загэхацца’; *ха'ваць* – ‘есці’; *шпацырава'ць* – ‘прагульвацца’ і інш.

Пятая група слоў – словы, якія абазначаюць **назвы якасцяў і прымет**:

галі'мы – ‘дрэнны’; *кісло'тны* – ‘вельмі яркі, кідкі’; *клёвы*, *кульны*, *лю'ты*, *фа'йны* – ‘клубны’; *ржа'чны* – ‘вельмі смешны’; *ума'тавы* – ‘вельмі дрэнны’; *ба'ска* – ‘хораща’; *парале'льна*, *фіяле'тава* – ‘усё роўна’, *прыко'льна* – ‘смешна’; *су'пер*, *класа*, *клёва* – ‘цудоўна’ і інш.

Шостая група – **найменні камп'ютара, яго частак і праграмнага забеспячэння** – самая шматлікая па колькасці адзінак; пашыраецца вельмі хутка. Некаторыя словы названай лексічнай сістэмы запазычаны з жаргонаў іншых прафесійных груп. Напрыклад: *ча'йнік* – ‘дрэнны, неадукаваны карыстальнік’ (з жаргону аўтамабілістаў); *рухаві'к* – ‘ядро камп'ютарнай праграмы’ (з жаргону аўтамабілістаў); *макру'шнік* – ‘праграміст, які выкарыстоўвае мову праграмавання “Макра Асэмблер” (з крымінальнага жаргону, дзе *макрушнік* – ‘забойца’).

У названай тэматычнай групе выяўляюцца цэлыя сінанімічныя рады: *ко'мп* (*ка'мп*), *та'чка*, *апара'т*, *машы'на*, *жале'за-скры'ня* – ‘камп'ютар’; *наві'с*, *звалі'ўся*, *павалі'ўся*, *пату'х* – ‘пра камп'ютар, які адмовіўся працаваць’; *ды'ск*, *ха'рд*, *цяжкі' драйв* – ‘жорсткі дыск’.

Група камп'ютарнай жаргоннай лексікі ўяўляе сабой яркі прыклад таго, як развіваецца моладзевы жаргон. Варта дадаць, што камп'ютарны жаргон

з'явіўся адначасова з электронна-вылічальнымі машынамі ў ЗША ў 1946 годзе. Па меры развіцця вылічальнай тэхнікі стала развівацца спецыфічная мова, якой карысталіся ў асноўным праграмісты-прафесіяналы. Распаўсюджанне персанальных камп'ютараў і стварэнне інтэрнэту ўцягнулі ў гэтую сферу шырокія пласты насельніцтва, якія ўспрынялі і ўзбагацілі камп'ютарную жаргонную лексіку. Параўнальна малады ўзрост спецыялістаў, занятых у гэтай галіне прафесійнай дзейнасці, а таксама папулярнасць камп'ютараў у маладзёжным асяроддзі, схільным з прычыны свайго ўзросту да ўжывання слэнгавых выразаў, вызначаюць моду на камп'ютарны жаргон ў гэтай катэгорыі карыстальнікаў.

Лексіку, якая ўваходзіць у шостую тэматычную групу, можна падзяліць на наступныя падгрупы:

назвы абсталявання, дэталей і састаўных частак камп'ютара: *ану'ча*, *мышадро'м* – ‘дыванок для маніпулятара тыпу “мыш”’; *анара'т*, *банду'ра*, *ба'нка*, *керага'з*, *та'чка*, *лічбагры'з* – ‘персанальны камп'ютар’; *балва'нка*, *кружэ'лка* – ‘чысты дыск’; *бук* – ‘ноўтбук’; *бу'фік* – ‘кашбуфер’; *вэ'бка* – ‘вэб-камера’; *ве'нік* – ‘вінчэстар’; *вяро'ўка*, *шнуро'* – ‘шнур, провад’; *жужуля'тар*, *шру'ба* – ‘жорсткі дыск’; *ка'мень* – ‘працэсар’; *кейбо'рда*, *кла'ва*, *педа'ль*, *рая'ль*, *стукалка* – ‘клавіятура’; *кішэ'нь*, *круцэ'лка*, *флапаўво'д* – ‘дыскаўвод’; *ко'мп*, *ка'мп* – ‘камп'ютар’; *ма'мка* – ‘мацярынская плата’; *мазгі'*, *прафе'сар* – ‘цэнтральны працэсар’; *мо'нік*, *мо'ня* – ‘манітор’; *мы'ша*, *пацу'к*, *хваста'тая* – ‘маніпулятар тыпу “мыш”’; *піса'лка*, *сідзю'к* – ‘CD-ROM’;

назвы праграмных прадуктаў, асобных праграм, каманд і файлаў, сімвалаў: *айбалі'т* – ‘антывірусная праграма’; *вінда'* – ‘сістэма Windows’; *вірусня'к*, *жу'к*, *жы'ўнасць*, *зве'р* – ‘камп'ютарны вірус’; *глю'к* – ‘збой у працы праграмы’; *Го'галь* – ‘пошукавая сістэма Google’; *До'ся* – ‘дыскавая аперацыйная сістэма DOS’; *про'га* – ‘праграма’; *саба'ка*, *жа'ба*, *краказя'бла*, *ма'лла* – ‘сімвал @’;

назвы адзінак вымярэння: *гіг* – ‘гігабайт’; *ка*, *кі'ла* – ‘кілабайт’; *ме'тр* – ‘мегабайт’;

назвы аперацый і дзеянняў, якімі карыстаюцца юзары: *ба'ніць* – ‘забараніць уваход юзара на канал ІКС’; *вісе'ць*, *завіса'ць*, *тармазі'ць* – ‘не рэагаваць на запыты звонку’; *ду'маць* – ‘гуляць у камп'ютарную гульню DOOM’; *зарэ'гіцца* – ‘зарэгістравацца на сайце’; *кла'вішы тапта'ць* – ‘працаваць з клавіятурай’; *кі'каць* – ‘выкінуць юзара з канала ІКС’; *клі'каць* – ‘працаваць з мышшу’; *кра'кнуць* – ‘узламаць ліцэнзійную версію праграмы’; *лаці'ніць* – ‘пісаць лацінкай’; *спа'міць* – ‘распаўсюджаць спам-рэкламу’; *узя'ць акорд* – ‘перазагрузіць камп'ютар з дапамогай трох клавіш’; *ха'кнуць* – ‘узламаць сайт’ і інш.;

паведамленні сістэмы карыстальніку: *гамо'вер* (ад англ. game over) – ‘заканчэнне гульні’; *інвалі'д дзяўчы'не* (ад англ. invalid device) – ‘няправільна ўказана імя прылады’;

назвы людзей, якія карыстаюцца камп'ютарам у залежнасці ад віду дзейнасці: *задро'т* – ‘юзар, які шмат гуляе ў камп'ютарныя гульні’; *ха'кер* –

‘праграміст-узломшчык’; *ча'йнік* – ‘некваліфікаваны карыстальнік’; *ю'зар* – ‘карыстальнік’;

назвы фірмаў- вытворцаў абсталявання і праграм: *сантэ'хніка* – ‘абсталяванне ад Sun Microsystems Computer Corporation’; *Некрасо'фт* – ‘кампанія MicroSoft’; *Бі'ма* – ‘кампанія IBM’; *Ху'лет плацка'рт* – ‘кампанія Hewlett Packard’.

Камп’ютарная жаргонная лексіка папаўняецца ў асноўным за кошт запазычаных з англійскай мовы слоў. Да фактараў, якія вызначаюць перавагу слоў англійскага паходжання, адносяцца:

- наяўнасць прынятай ва ўсім свеце англамоўнай тэрміналогіі, што звязана з панаваннем на сусветным рынку амерыканскіх фірмаў, якія вырабляюць камп’ютары і праграмы да іх;

- мода на англійскую мову ў моладзевым асяроддзі і ў грамадстве ў цэлым (параўн.: *імні'чмент*, *спі'кер*, *марке'тынг*, *ме'неджмент* і г. д.);

- даволі высокі адукацыйны ўзровень людзей, занятых у адпаведнай сферы дзейнасці.

Аднак не кожнае іншамоўнае слова адразу ўспрымаецца, запазычваецца. Часцей за ўсё, апынуўшыся ў новым моўным асяроддзі, словы губляюць форму, якую мелі ў сябе “дома”, і падпадаюць пад фанетычныя змены. Як правіла, іншамоўныя словы прыстасоўваюцца да парабаванняў новага фанетычнага асяроддзя, да новых нормаў вымаўлення. Толькі некаторыя запазычаныя словы ў камп’ютарным жаргоне цалкам захавалі сваё вымаўленне. Гэта такія словы, як *ба'г* (bug) – ‘памылка ў праграме’, *ны'с* (news) – ‘паведамленне па электроннай пошце’. Значна часцей англійскія словы запазычваюцца з дапамогай транслітарацыі, г. зн. перадачы літарнага ладу слова. У гэтым выпадку англійскія правілы чытання звычайна ігнаруюцца і слова вымаўляецца з апорай на лацінскі алфавіт або пінацца літарамі, падобнымі да англійскіх напісанняў. Напрыклад: *ге'ймер* (ад англ. Gamer) – ‘аматар камп’ютарных гульняў’; *ю'зар* (англ. User) – ‘карыстальнік’; *па'сворд* (англ. Password) – ‘пароль’.

Іншамоўныя словы прыстасоўваюцца не толькі да фанетычнай сістэмы той мовы, у якую ўваходзяць. У значнай ступені на іх ўплывае і граматычная сістэма. Запазычаныя словы змяняюцца па склонах, удзельнічаюць ва ўтварэнні іншых часцін мовы, новых словазлучэнняў: *га'міць* – (ад наз. game – ‘гульня’) – гуляць; *экзэ'шнік* – ‘файл з пашырэннем exe’; *хелпа'р* – (ад англ. help – ‘дапамога’) – ‘блок падказак’; *працава'ць у “Вінду'зах”* – ‘працаваць у сістэме Windows’; *знішча'ць ба'гаў* – ‘выпраўляць памылкі ў праграме’.

Акрамя названых тэматычных груп, вылучаецца таксама **група ўстойлівых выказаў і словазлучэнняў**: *абс* – ‘адна баба сказала’; *бла-бла-бла* – ‘размаўляць ні аб чым’; *бы'ць у тэ'ме*, *рубі'ць фі'шку* – ‘разумець, пра што гавораць’; *да зялёных пузыро'ў*, *усё на бараба'ну*, *забі'ць бо'лт* – ‘абьякава, напляваць, няма справы’; *дбз* – ‘дамовіліся’ (ад руск. *дoбaзaрuлuсь*); *забі'ць стрэ'лку* – ‘дамовіцца аб сустрэчы’; *закіда'ць бусла'* – ‘заляцацца’; *заяпі'ць ду'ла* – ‘замоўкнуць’; *залі'ць ле'йку* – ‘напіцца’; *іржу' не магу'* – ‘моцна смяцца’; *убд* – ‘усё будзе добра’; *шнуркі' ў “стака'не”* – ‘бацькі знаходзяцца дома’; *ну ты мужы'к!* – ‘як пахвала ў адносінах і да дзяўчат і да хлопцаў, калі

яны робяць нешта неверагоднае, вартае' і інш.

Такім чынам, фактычны матэрыял паказвае, што жаргонная лексіка студэнтаў разнастайная па сваім тэматычным складзе. Яна выкарыстоўваецца ва ўсіх сферах жыцця студэнцкай моладзі. Самай пашыранай групай з'яўляецца камп'ютарная жаргонная лексіка, што яскрава сведчыць пра частае выкарыстанне камп'ютарных тэхналогій і інтэрнэту, а таксама пра дасведчанасць і "інфармацыйную падкаванасць" студэнтаў. Даволі часта выкарыстоўваюцца жарганізмы, якія абазначаюць назвы неадушаўлёных прадметаў, асабліва назвы абутку і адзення, назвы частак цела чалавека, назвы ежы і пітва, найменні будынкаў, вуліц і г. д. Нягледзячы на тое, што студэнты з'яўляюцца ўдзельнікамі вучэбнага працэсу, анкетаванне выявіла невялікую колькасць жаргонных элементаў, звязаных з вучобай. Магчыма, гэта тлумачыцца тым, што імі карыстаюцца пераважна ў межах універсітэта. Значную частку студэнцкай жаргоннай лексікі займае група назваў асобы. На жаль, у гэтай групе сустракаецца шмат элементаў з зоразлівай, адмоўнай эмацыянальна-экспрэсіўнай афарбоўкай: *чуві'ха, цёлка* – 'дзяучына'; *то'рмаз* – 'чалавек, які доўга думае'; *жыртрэ'ст, калабо'к, са'ла, сло'н* – 'тоўсты чалавек'; *ме'нт* – 'міліцыянер'. У жаргонным слоўніковым запасе студэнтаў не апошняе месца займае група слоў, якія абазначаюць дзеянні і працэсы: *трэ'скаць* – 'шмат есці'; *тупі'ць* – 'доўга думаць'; *утрэ'скацца, уцю'рыцца* – 'закахацца'. Як сведчаць моўныя факты найменш ужывальнай групай жарганізмаў у маўленні студэнтаў з'яўляецца група слоў, якія абазначаюць назвы якасцяў і прымет (*прыко'льны* – 'смешны'; *су'пер* – 'цудоўна'), а таксама група ўстойлівых выказаў і словазлучэнняў (*бла-бла-бла* – 'размаўляць ні аб чым'; *да злёных пазыро'ў, усё па бараба'ну, забі'ць бо'лт* – 'абыхава, напляваць, няма справы'). Дастаткова шырока прадстаўлена сфера вольнага часу. У яе склад уваходзяць жарганізмы, звязаныя з адпачынкам: *адцягвацца* – 'атрымліваць асалоду, аддавацца весялосці'; *тусі'ць* – 'праводзіць час у кампаніі сяброў, клубіцца'; *гудзе'ць* – 'весела і шумна бавіць час, распіваючы спіртныя напоі'; *зжыгце'ць* – 'весяліцца'; *дэ'нсіць* – 'танцаваць' і інш.).

Амаль зусім не прадстаўлена ў маўленні студэнтаў жаргонная лексіка, звязаная з наркотыкамі і крыміналам (*ме'нт* – 'міліцыянер'; *сту'каць* – 'дакладаць'; *фраер* – 'аўтарытэт'), але ярка прадстаўлены жарганізмы, якія звязаны з ужываннем алкаголю (*бары'жыць, буха'ць, калды'рыць* – 'распіваць спіртныя напоі'; *піва'лда, піва'с* – 'піва'; *пяша'к, самжанэ', сіву'ха, сэ'м, гэдээраўка* – 'самагонка'; *шампа'нь, шампу'сік* – 'шампанскае'). Навізнай, арыгінальнасцю вылучаецца група жаргонных слоў – назваў будынкаў, вуліц, плошчаў, мікрараёнаў, некаторых гарадоў і г. д.

Можна меркаваць, што жаргонная лексіка, якую выкарыстоўваюць студэнты ў сваім маўленні, у большай ступені з'яўляецца іранічнай, у меншай – зневажальнай ці вульгарнай.

1. Старичёнок, В. Д. Большой лингвистический словарь / В. Д. Старичёнок. – Ростов-на-Дону, 2008. – 811 с.

Жук Юлія Васільеўна, выпускніца
факультэта беларускай і рускай філалогіі
БДПУ імя Максіма Танка

Лобань Наталля Пятроўна, кандыдат
філалагічных навук, дацэнт кафедры
беларускага мовазнаўства БДПУ імя
Максіма Танка

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ